

DECEPTIVE PRACTICES

HALACHIC ATTITUDES TO HONESTY AND DISCLOSURE

פ' בשלח תשס"ז - Torah Way

1. לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרן איש בעמיתו:

ויקרא יטיא

2. ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על-בלי הגיד לו כי ברח הוא:

בראשית לא:כ

3. שבעה גנבין הם - הראשון שבגנבים גונב דעת הבריות והמסרב לחבירו לארחו ואין בלבו לקרותו.....

מכילתא משפטים פ' יג

4. מתני' שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר:

משנה חולין צג:

5. שלמה אין חתוכה לא משום דקא גניב ליה לדעתיה דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים. תניא היה ר' מאיר אומר אל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל. ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני א"כ הודיעו (רש"י - מפני שגונז לבו להחזיק לו טובה חנס). ולא יאמר לו סוך שמן מפך ריקן, ואם בשביל כבודו מותר ... ת"ר לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה בכלל של חיה שחוטה מפני ב' דברים - א' מפני שמתעהו וא' מפני הסכנה. ולא ישגר אדם לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה. ומעשה באחד ששיגר לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחין ונכנסו מצאה שהיא של יין וחנק את עצמו.

גמרא חולין צג - צד.

6. היכי מכרזינן? אמר רב יצחק בר יוסף נפל בישראל לבני חילא. ולימא נפל טריפתא לבני חילא. לא זבני! והא קמטעי להו?! אינהו הוא דקמטעו נפשיהו. כי הא דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוה קא אתו לסיכרא. פגעו אהדדי. הוא סבר לאפיה הוא דקאתו. אמר להו למה להו לרבנן דטרוח ואתו כולי האי? א"ל רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר, אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן. א"ל רבא מ"ט אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה? א"ל והא קא מטעינן ליה! איהו הוא דקא מטעי נפשיה.

חולין צד:

7. אינהו הוא דקא מטעו אנפשיהו. דלא משיילי אי טרפה אי כשרה והאי דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני דאומר לו בשבילך אני פותחם דודאי גונב דעתו:

איהו הוא דמטעי אנפשיהו. אחרי שאנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו:

רש"י שם

8. אינהו דקא מטעהו אנפשיהו לכך נראה דהתם בסתם ואסור משום שאין לאורח לאסוקי אדעתיה דמכורות לחנוני אבל הכא איבעי להו לאסוקי אדעתיה דטרפה היא ומר זוטרא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שלא לקראתו היו באים אלא לצורך עצמם:

תוס' שם

9. כיוצא בו, רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם: רוצח אני, אמרו לו: אף על פי כן - יקבל מהם....

משנה שביעית יח

10. בר נש דתני חדא מיכלא והוא אזל לאתר ואינן מוקרין ליה בגין תרתיי צריך מימר לון אנא חדא מיכלא אנא חכם

ירושלמי שם הל' ג

11. אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כברו והענין שבלב הוא הדבר שבפה ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הנכרי

רמבם משנה תורה דעות בו

12. אסור לרמות את בני אדם במקח וממכר או לגנוב את דעתם ואחד עובד כוכבים ואחד ישראל שוים בדבר זה היה יודע שיש בממכרו מום יודיעו ללוקח ואפילו לגנוב דעת הבריות בדברים אסור:

רמבם משנה תורה מכירה יח:א